

ΑΡΘΡΟ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Επικοινωνία:

Γραφείο Επικοινωνίας
Τομέας Προώθησης και Προβολής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ. 22894304
ηλ. διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy,
ιστοσελίδα: www.pr.ucy.ac.cy

Ποιος φοβάται το διδακτορικό πρόγραμμα Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου;

** του Τιμόθεου Παπαδοπούλου*

Το ολοσέλιδο άρθρο στη Χαραυγή της Κυριακής 1^{ης} Ιουνίου, 2014 με τίτλο «Κλινική άσκηση σε έρευνες αντί σε κλινικές» μόνο λύπη προκαλεί σε όσους αναγνώστες αξιοποιούν την κριτική τους σκέψη, αφού μπορεί κανείς να διαπιστώσει εύκολα ότι το άρθρο παραθέτει 'πληροφορίες και ενδείξεις' που δεν έχουν ελεγχθεί ως προς την εγκυρότητά τους ή τις αντίθετες απόψεις. Γιατί αν είχαν ληφθεί υπόψη οι απαντήσεις που δόθηκαν εκ μέρους του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΠΚ) στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας, τότε θα είχε διαπιστωθεί ότι:

(1) Το Διδακτορικό Πρόγραμμα Κλινικής Ψυχολογίας είναι δομημένο στα πρότυπα αντίστοιχων προγραμμάτων σπουδών της Βορείου Αμερικής δίνοντας ίση έμφαση τόσο στην επαγγελματική όσο και στην επιστημονική/ερευνητική κατάρτιση των φοιτητών (researcher-practitioner model). Τα 4 έτη είναι το ελάχιστο χρονικό διάστημα που χρειάζεται ένας φοιτητής στο εν λόγω διδακτορικό πρόγραμμα για να ολοκληρώσει τα 15 μαθήματα του προγράμματος, να ολοκληρώσει τις 1500 ώρες πρακτικής άσκησης, να παρακαθίσει και να επιτύχει σε περιεκτική εξέταση γνώσεων και σε εξέταση κλινικών δεξιοτήτων, να εκπονήσει πρωτότυπη έρευνα και να συγγράψει διδακτορική διατριβή. Είναι αυτό το τελευταίο (έρευνα και διατριβή) που καθυστερεί την αποφοίτηση των πρώτων φοιτητών που εισήχθησαν στο πρόγραμμα το 2009 και όχι η συμπλήρωση 1500 ωρών

πρακτικής άσκησης. Να σημειωθεί ότι βάσει των κανονισμών του ΠΚ, οι διδακτορικοί φοιτητές δικαιούνται μέχρι 8 έτη για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

(2) Η ύπαρξη διαφορετικών δομών κλινικής άσκησης αντικατοπτρίζει το ρόλο και τα καθήκοντα που μπορεί να διατελέσει ένας κλινικός ψυχολόγος, καθώς και τα σύγχρονα πρότυπα και τάσεις στην εκπαίδευση των κλινικών ψυχολόγων τόσο σε πανευρωπαϊκό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το Τμήμα Ψυχολογίας έχει συνάψει συνεργασία μέσω μνημονίων με αρκετές δομές όπου υπάρχει η δυνατότητα εποπτείας των ειδικευόμενων φοιτητών και ανάγκη ενίσχυσης των ψυχολογικών υπηρεσιών που προσφέρουν. Ως αντάλλαγμα, το Τμήμα προσφέρει επιμορφωτικά σεμινάρια προς τις δομές με τις οποίες συνεργάζεται και διεξάγει έρευνες όταν κρίνεται αναγκαίο από τη συνεργαζόμενη δομή για την ανάπτυξη και ενίσχυση ερευνητικά υποστηριζόμενων υπηρεσιών (π.χ., εξειδικευμένη ομαδική ψυχοθεραπεία για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού), χωρίς κανένα κόστος για τις δομές.

(3) Τα προγράμματα σπουδών του ΠΚ διέπονται από κανόνες λειτουργίας τόσο ενδοτμηματικούς, όσο και στο επίπεδο του ίδιου του πανεπιστημίου. Η διεκπεραίωση των προγραμμάτων φοίτησης παρακολουθείται από το Συμβούλιο του Τμήματος, και από άλλα αρμόδια σώματα του ΠΚ. Το γεγονός ότι το ΤΨ έχει δομήσει τα προγράμματά του στη βάση της νομοθεσίας και ότι είναι αναγνωρισμένα από το Υπουργείο Παιδείας και το ΚΥΣΑΤΣ αποτελούν προφανώς λεπτομέρειες άνευ σημασίας για ορισμένους.

(4) Οι φοιτητές έχουν το δικαίωμα να αιτηθούν όπως τους πιστωθούν ώρες κλινικής άσκησης στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων όταν εκτελούν καθαρά κλινικές δραστηριότητες πάντα υπό την εποπτεία εγγεγραμμένου επαγγελματία ψυχολόγου (όπως για αξιολογήσεις, ατομική ή ομαδική ψυχοθεραπεία). Είναι σημαντικό να σημειθούν τα εξής: (α) Βάσει απόφασης του Συμβουλίου του Τμήματος το 2011 και έγκρισης αυτής από την Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου, οι ειδικευόμενοι φοιτητές δικαιούνται να αιτηθούν αναγνώρισης ωρών εποπτευόμενης κλινικής άσκησης από ερευνητικά προγράμματα που να ανέρχονται μέχρι και μόνο τις 250 ώρες από τις συνολικά 1500 ώρες κλινικής άσκησης. (β) Τα προγράμματα αξιολογούνται και εγκρίνονται από το Τμήμα Ψυχολογίας βάσει θεσπισμένων επιστημονικών και ακαδημαϊκών κριτηρίων και δεδομένου ότι πληρούν τους εκπαιδευτικούς/κλινικούς στόχους εκπαίδευσης των ειδικευόμενων φοιτητών.

(5) Όλοι οι απόφοιτοι των εφαρμοσμένων μεταπτυχιακών προγραμμάτων του Τμήματος Ψυχολογίας λαμβάνουν και προσκομίζουν στο Συμβούλιο Εγγραφής Ψυχολόγων (ΣΕΨ) επίσημο έγγραφο του ΠΚ και του Τμήματος Ψυχολογίας (ΤΨ) που πιστοποιεί την ολοκλήρωση τουλάχιστον 1500 ωρών πρακτικής άσκησης, 500 ώρες περισσότερες από αυτές που προνοεί η υφιστάμενη νομοθεσία. Μέχρι σήμερα έχει ολοκληρώσει τις απαιτούμενες από το νόμο 1000 ώρες κλινικής άσκησης το 54% των φοιτητών του

προγράμματος στο διδακτορικό πρόγραμμα Κλινικής Ψυχολογίας. Κανείς όμως από αυτούς δεν έχει αιτηθεί εγγραφή ως ειδικός Κλινικός Ψυχολόγος στο ΣΕΨ.

(6) Αίτηση για εγγραφή στο Μητρώο Ειδικών Ψυχολόγων έχουν υποβάλει απόφοιτοι άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος (Σχολική Ψυχολογία) που επίσης προνοεί την ολοκλήρωση 1500 ωρών πρακτικής άσκησης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι τα ίδια δικαιολογητικά που πιστοποιούν την ολοκλήρωση πρακτικής άσκησης θεωρήθηκαν από το ΣΕΨ ανεπαρκή φέτος για πρώτη φορά μετά από χρόνια αποδοχής τους ως μέρος της αίτησης εγγραφής των αποφοίτων του ΤΨ από το εφαρμοσμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα στη Σχολική Ψυχολογία.

(7) Αντίθετα, το ΣΕΨ θεώρησε δικαιολογητικά που υποβλήθηκαν ως ατομικά σημειώματα από επόπτες πρακτικής άσκησης, ψυχολόγους του δημοσίου ή/και του ιδιωτικού τομέα, πιο επίσημα και πιο έγκριτα από τα επίσημα πιστοποιητικά ενός δημόσιου εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιδρύματος, του ΠΚ. Επίσης, το ΣΕΨ δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι είναι το ΠΚ και το ΤΨ που επιλέγουν βάσει κριτηρίων τις δομές κλινικής άσκησης, τα άτομα που μπορούν να λειτουργήσουν ως επόπτες των φοιτητών του και που εγκρίνει την επαρκή ολοκλήρωση της κλινικής άσκησης.

(8) Παράλληλα, διαφαίνεται ότι η διεθνής αναγνώριση και πιστοποίηση του μεταπτυχιακού προγράμματος Σχολικής Ψυχολογίας από τη Διεθνή Εταιρεία Σχολικής Ψυχολογίας (International School Psychology Association) μετά από εξωτερική ενδελεχή αξιολόγηση του προγράμματος σπουδών και πρακτικής άσκησης (ίδιο με αυτό του διδακτορικού προγράμματος Κλινικής Ψυχολογίας) να μην έχει καμία αξιοπιστία ως προς την εγκυρότητα των διαδικασιών που ακολουθεί το ΠΚ για τη διασφάλιση της ποιότητας παρεχόμενης εκπαίδευσης.

(9) Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι το ΣΕΨ σε συνεδρία του στις 31 Ιανουαρίου 2014 αποφάσισε όπως προχωρήσει σε ορισμό της έννοιας «κλινική άσκηση» που να εμπεριέχει συγκεκριμένα κριτήρια που καθορίζουν τις ώρες, το περιεχόμενο και τις δομές κλινικής άσκησης ανά ειδικότητα. Εάν και εφόσον οι τροποποιήσεις αυτές είναι νόμιμες και όχι τροποποιήσεις κατά το δοκούν, τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Κύπρου χρειάζονται χρόνο προσαρμογής, όπως χρειάζεται επίσης να ληφθούν υπόψη οι κανονισμοί που ίσχυαν όταν οι υφιστάμενοι φοιτητές έγιναν αποδεχτοί στα συγκεκριμένα προγράμματα.

(10) Με την έναρξη του Προγράμματος στην Κλινική Ψυχολογία, το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου επιδίωξε συνεργασία με το Τμήμα Ειδικής Ψυχολογίας των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (ΥΨΥ) συνάπτοντας αρχικά πιλοτική συνεργασία το Φεβρουάριο 2010 για έξι μήνες. Αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας ήταν η ολοκλήρωση μέρους εποπτευόμενης κλινικής άσκησης τεσσάρων ειδικευόμενων φοιτητριών χωρίς καμία

επιπλέον χρέωση ή κόστος για τις φοιτήτριες, το Τμήμα Ψυχολογίας ή το Πανεπιστήμιο Κύπρου.

(11) Από το Δεκέμβριο 2010, το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου είχε εισέλθει σε διαπραγματεύσεις με το Τμήμα Ειδικής Ψυχολογίας των ΥΨΥ η οποία, μέσω της εμπλοκής του τότε Υπουργού Υγείας κ. Σταύρου Μαλά (ημερομηνία συνάντησης εμπλεκόμενων μερών 24 Σεπτεμβρίου 2012) κατέληξε σε συμφωνία που προνοούσε (α) την εισδοχή φοιτητών για εποπτευόμενη πρακτική άσκηση στη βάση εξετάσεων, και (β) το κόστος εποπτευόμενης πρακτικής άσκησης για το Πανεπιστήμιο Κύπρου να ανέρχεται σε €2030 ετησίως ανά φοιτητή.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία του Τμήματος Ειδικής Ψυχολογίας των ΥΨΥ στην επαγγελματική κατάρτιση των ειδικευόμενων φοιτητών το Πανεπιστήμιο Κύπρου απεδέχθη τη συμφωνία παρόλο που: (α) αύξανε σημαντικά το κόστος εποπτευόμενης πρακτικής άσκησης ανά φοιτητή, (β) δεν ήταν σύμφωνο με τη διεθνή πρακτική της έστω συμβολικής αντιμισθίας σε ειδικευόμενους που παρέχουν υπηρεσίες σε δομές στα πλαίσια εποπτευόμενης πρακτικής άσκησης, και (γ) έθετε θέμα σχετικά με τη βάση της κοστολόγησης της ανταλλαγής υπηρεσιών (οι ειδικευόμενοι φοιτητές παρέχουν υπηρεσίες που αποτελούν μέρος των καθηκόντων των υφιστάμενων Λειτουργιών με αντάλλαγμα την παροχή εποπτείας εκ μέρους τους).

Υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες και με το Πανεπιστήμιο Κύπρου να έχει προβεί σε δραστική μείωση των μεταπτυχιακών διδάκτρων (και άρα των ιδίων εσόδων του), η προτεινόμενη αναθεωρημένη συμφωνία πολλαπλασιάζει το κόστος σε €3800 / φοιτητή, ποσό που υπερβαίνει σημαντικά τα δίδακτρα που ήδη καταβάλλει ένας φοιτητής για τις συνολικές σπουδές τεσσάρων και πλέον χρόνων. Άρα, το αναθεωρημένο κόστος αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική οικονομική επιβάρυνση για το ΠΚ. Η αλλαγή αυτή έγινε τον Ιούλιο 2013, όταν το ΠΚ εν μέσω οικονομικής κρίσης όχι μόνο είχε πληρώσει τους μισθούς του προσωπικού του από τα ίδια έσοδα αλλά είχε αποφασίσει για το καλό των φοιτητών και των οικογενειών τους τη μείωση των μεταπτυχιακών διδάκτρων κατά 20%.

Σε κάθε περίπτωση, αναρωτήθηκε ποτέ η πολιτεία ποιος θα πρέπει να πληρώσει αυτά τα χρήματα και σε ποιόν; Το κράτος (δηλαδή, ο φορολογούμενος πολίτης) που θα τα δώσει σε μια κρατική οντότητα για να πάνε σε άλλη κρατική οντότητα; Οι φοιτητές του διδακτορικού προγράμματος Κλινικής Ψυχολογίας που φοιτούν σε δημόσιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και που ήδη καταβάλουν δίδακτρα; Ή μήπως πάλι το ΠΚ από ίδια έσοδα που πλέον δεν έχει;

(12) Επειδή το άρθρο έκανε αναφορά και σε ψυχολόγο λειτουργό των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (όχι, δεν ήταν λειτουργός του Πανεπιστημίου Κύπρου και δεν την είχε στείλει το ΠΚ) που με τη συνταξιοδότησή της διακόπηκε η συνεργασία του ΤΨ με τις ΥΨΥ, θέλουμε και εμείς να κάνουμε την ίδια ακριβώς ερώτηση αλλά αντίστροφα: Γιατί οι υπόλοιποι εν ενεργεία ψυχολόγοι, λειτουργοί της ΥΨΥ, θεώρησαν χρήσιμο να

κωλυσιεργούν και να προβάλουν εμπόδια στις διαπραγματεύσεις αντί να συμβάλουν στην επίτευξη συμφωνίας με το ΠΚ - με επιστέγασμα βεβαίως μια οικονομικά απαράδεκτη προσφορά; Πώς είναι δυνατόν να ζητούν τέτοια ποσά σε μια τόσο κρίσιμη οικονομικά περίοδο για τους φοιτητές ενός δημόσιου Πανεπιστημίου; Η μίσθωση υπηρεσιών της συγκεκριμένης ψυχολόγου από το Τμήμα Ψυχολογίας έγινε αφότου συνταξιοδοτήθηκε μέσω διαδικασίας προκήρυξης προσφορών η οποία ακολούθως εξετάστηκε και εγκρίθηκε από τον Τομέα Προσφορών και Συμβάσεων του ΠΚ.

(13) Κάθε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό πρόγραμμα σε εφαρμοσμένο κλάδο της ψυχολογίας με αξιώσεις ποιότητας υπηρετείται από ειδικευμένο ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό. Αυτή είναι η διεθνής πρακτική και αυτήν ακολουθεί το ΤΨ του ΠΚ. Η πρόσφατη θετική αξιολόγηση όλων των προγραμμάτων του ΤΨ από εξωτερικούς κριτές και η διεθνής αναγνώριση και πιστοποίηση άλλου εφαρμοσμένου μεταπτυχιακού προγράμματος του ΤΨ από τη Διεθνή Εταιρεία Σχολικής Ψυχολογίας αυτό επιβεβαιώνει. Οι λειτουργοί πρακτικής άσκησης είναι αναπόσπαστα μέλη των Τμημάτων και των Πανεπιστημίων γιατί αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ του ακαδημαϊκού και του εφαρμοσμένου μέρους των προγραμμάτων. Πολύ απλά, φροντίζουν αυτά που μαθαίνουν οι φοιτητές στο μάθημα να τα βλέπουν και να τα κάνουν στην πράξη, αξιολογούν την ετοιμότητα των φοιτητών για πρακτική άσκηση, σχεδιάζουν ατομικό πρόγραμμα πρακτικής άσκησης με στόχο να ξεπεράσουν οι φοιτητές διαπιστωμένες αδυναμίες, επιλέγουν και συνεργάζονται με επόπτες σε δομές πρακτικής άσκησης, και επιλαμβάνονται των προβλημάτων που μπορεί να δημιουργηθούν, συστήνοντας διορθωτικά μέτρα. Μήπως αυτός είναι και ο λόγος που στοχοποιείται το προσωπικό του ΠΚ; Στη συγκεκριμένη περίπτωση στην οποία κάνει αναφορά το άρθρο, η εργοδότηση από το ΠΚ προϋπήρχε της έναρξης του διδακτορικού προγράμματος στην Κλινική Ψυχολογία.

(14) Η απόφαση για ενδονοσοκομειακή πρακτική άσκηση των φοιτητών αποτελεί απόφαση του ΣΕΨ για την οποία δεν υπήρξε ούτε επαρκής προειδοποίηση προς τα Πανεπιστήμια για την εφαρμογή του, αλλά ούτε και περίοδος προσαρμογής των προγραμμάτων των Πανεπιστημίων.

(15) Σε αναφορά με τον οδηγό πρακτικής άσκησης, διευκρινίζουμε ότι υπάρχει περιεκτικός οδηγός που παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την πρακτική άσκηση των φοιτητών ο οποίος βρίσκεται στη διάθεσή τους με την είσοδό τους στο πρόγραμμα.

(16) Το άρθρο κακώς αφήνει να εννοηθεί ότι διαγραφή φοιτήτριας οφείλεται σε θέματα πρακτικής άσκησης. Διευκρινίζουμε ότι βάσει κανόνων μεταπτυχιακής φοίτησης, φοιτητές διδακτορικών προγραμμάτων του ΠΚ διαγράφονται μόνο σε περίπτωση που (α) δεν έχουν επιτύχει για δεύτερη συνεχή φορά στην περιεκτική εξέταση που προνοεί το πρόγραμμα σπουδών τους ή (β) έχει αποτύχει για δεύτερη φορά να υπερασπίσει επιτυχώς τη

Διδακτορική του Διατριβή. Σε κάθε μία από τις πιο πάνω περιπτώσεις, η φοίτηση τερματίζεται αυτοδικαίως από τη Σχολή Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΠΚ.

Θα επαναλάβουμε για πολλοστή φορά ότι οι 1500 ώρες πρακτικής άσκησης είναι αναπόσπαστο μέρος του διδακτορικού προγράμματος σπουδών και η συμπλήρωσή τους απαιτείται για την απονομή διδακτορικού τίτλου. Ο τίτλος αυτός απονέμεται από το ΠΚ, το οποίο αναλαμβάνει και την ευθύνη για το επίπεδο της επαγγελματικής και επιστημονικής κατάρτισης των αποφοίτων του. Την ευθύνη αυτή, το ΠΚ ούτε μπορεί ούτε δικαιούται να την μεταβιβάσει σε οποιαδήποτε άλλη δημόσια ή ιδιωτική υπηρεσία, ινστιτούτο, συμβούλιο ή άτομο.

Το Πανεπιστήμιο αντιλαμβάνεται πλήρως ότι όλα τα παραπάνω ενοχλούν γιατί ίσως προσκρούουν σε συμφέροντα και κεκτημένα τα οποία ούτε γνωρίζει ούτε το αφορούν ως ακαδημαϊκό ίδρυμα. Επίσης αντιλαμβάνεται ότι όσο και να απαντά στα ερωτήματα, όσα τεκμήρια και να προσκομίζει, τα ερωτήματα θα μένουν πάντα αναπάντητα για εκείνους που επιμένουν να αγνοούν τις απαντήσεις και τα στοιχεία.

**Τιμόθεος Παπαδόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου**